

Kuvantamistutkimukseen lähettäminen - ohjeita lähettäville lääkäreille

[Säteilylaissa \(859/2018\)](#) määritellään lähetteen antavan lääkärin ja hammaslääkärin velvollisuudet. Lääkäri on aina vastuussa lähettämisestä ja hänen on osaltaan arvioitava tutkimuksesta, toimenpiteestä tai hoidosta aiheutuvan lääketieteellisen altistuksen oikeutus.

Oikeutusarvioinnissa arvioidaan säteilylle altistavasta tutkimuksesta, toimenpiteestä tai hoidosta odotettava hyöty, mukaan lukien tutkittavalle koituva suora terveydellinen hyöty sekä yhteiskunnalliset hyödyt ja toisaalta altistuksesta mahdollisesti aiheutuva haitta. Ennen tutkimuksen, toimenpiteen tai hoidon suorittamista:

1. hankitaan olennainen tieto aikaisemmista tutkimuksista, toimenpiteistä ja hoidoista;
2. lähetteessä annetaan säteilysuojelun optimointiin tarvittavat tiedot mukaan lukien tutkimus- tai hoitodikaatio;
3. säteilylle altistuvalla henkilöllä tai muulla asianosaisella annetaan tieto tutkimuksen, toimenpiteen tai hoidon hyödyistä ja säteilyaltistuksen aiheuttamasta mahdollisesta terveyshaitasta.

Lähetteen antavalla lääkärillä ja hammaslääkärillä on oltava käytössään tavanomaisia säteilylle altistavia tutkimuksia, toimenpiteitä ja hoitoja koskevat lähettämissuosituksien ja tietoa tutkimuksista, toimenpiteistä ja hoidoista aiheutuvista säteilyannoksista (mm. Käypä hoito -suositukset, [Terveystieteiden tutkimuskeskus \(Palko\)](#), [STUK:n oikeutusopas](#), [STM:n Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet/Kuvantaminen](#)). Lähetteen antajan on tarvittaessa konsultoitava asiantuntijoita ennen lähetteen antamista.

Säteilysuojelun täydennyskoulutusta koskevista vaatimuksista säädetään [STM:n asetuksessa 1044/2018](#) ja sen liitteissä. Lähetteen tekijän täydennyskoulutusvaatimus on 8 tuntia viiden vuoden jaksossa.

Fertiili-ikäiset potilaat ja lapset

[Säteilyturvakeskuksen määräyksessä STUK S/4/2019](#) määrätään sikiöön ja lapseen kohdistuvan lääketieteellisen altistuksen oikeutusarvioinnista.

Ennen lääketieteellistä altistusta aiheuttavaan tutkimukseen, toimenpiteeseen tai hoitoon lähettämistä lähettävän lääkärin tai hammaslääkärin on selvitettävä raskauden mahdollisuus hedelmällisessä iässä olevalta henkilöltä. Selvitystä ei kuitenkaan tarvitse tehdä ennen hampaiston, pään ja kaulan alueen tai raajojen lääketieteellistä altistusta aiheuttavaa röntgentutkimusta tai -toimenpidettä, kun säteilyä ei kohdisteta lähelle vatsaa tai lantiota, eikä silloin kun lääketieteellinen altistus on perusteltu kiireellisenä potilaan hengen pelastamiseksi.

Raskauden mahdollisuus on varmistettava riittävän herkällä ja spesifisellä menetelmällä, jos kyseessä on

1. sädehoito;
2. suuren lääketieteellisen altistuksen sikiölle aiheuttava isotooppitutkimus;
3. tietokonetomografialla tai muulla suurta lääketieteellistä altistusta aiheuttavalla menetelmällä tehtävä vatsan tai lantion alueen röntgentutkimus tai -toimenpide.

Raskaana olevan tai imettävän henkilön suurta lääketieteellistä altistusta aiheuttavan tutkimuksen, toimenpiteen tai hoidon oikeutusarvioinnissa on harkittava lääketieteelliselle altistukselle vaihtoehtoisia menetelmiä tai mahdollisuutta siirtää tutkimus, toimenpide tai hoito myöhempään ajankohtaan. Katso erillinen ohje: [Fertiili-ikäisen säteilytutkimus](#).

Radiologisissa tutkimuksissa käytettävät kontrasti-/varjoaineet eivät aiheuta tutkimukselle estettä, vaikka tutkittava imettäisikin lasta.

Lapselle lääketieteellistä altistusta aiheuttavan tutkimuksen, toimenpiteen tai hoidon oikeutusarvioinnissa on erityisesti harkittava vaihtoehtoisia lääketieteellisiä menetelmiä. STUK:n julkaisemia oppaita lasten tutkimuksista: [Lasten TT-tutkimusohjeisto](#), [Lasten röntgentutkimusohjeisto](#)

Potilaan informointi ennen tutkimusta

Lähetteen tekijän tulee kertoa potilaalle tutkimuksesta indikaatioineen, arvioidusta säteilyannoksesta sekä mahdollisista riskeistä sekä miten ja keneltä potilas saa lisätietoa ja tutkimuksen tulokset. Apuna voi käyttää STUK:n opasta [Oikeutus säteilylle altistavissa tutkimuksissa – opas hoitaville lääkäreille](#)

Tutkimuspyynnön sisältö

Kuvantamistutkimusta ei tehdä ilman lääkärin tutkimuspyyntöä. Pyyntöä tehdessä tulee tarkistaa potilaan henkilöllisyys ja varmistua, että tutkimuspyyntöä ollaan tekemässä oikealle potilaalle. Pyyntöön tulee sisältää tarvittavat tiedot tutkimuksen oikeutuksen arvioimiseksi ja sen optimaaliseksi toteuttamiseksi:

- Potilaan esitiedot
 - lyhyt anamneesi ja mahdolliset tarttuvat taudit
 - aikaisemmat toimenpiteet, leikkaukset
 - tutkimuksesta riippuen mahdollinen raskaus ja imetys
 - varjoaineallergiat ja yliherkkyydet varjoainekuvauksissa
 - oleelliset pitkäaikaissairaudet kuten diabetes, sydämen tai munuaisten vajaatoiminta, verenvuototaipumus
 - potilaan erityistarpeet ja rajoitteet (esim. liikunta-/aistirajoitteet, tulkkaus)
 - tiedot oleellisista aiemmista tutkimuksista
- Oleelliset statuslöydökset
- Tutkimuspyyntö
 - kysymyksenasettelu
 - kuvauskohde, sisältäen puolitiedon (myös lähetteen tekstiosiossa)
- Tutkimuksen kiireellisyys (päivystys, henkeä uhkaava tai välitöntä hoitoa vaativa / ajanvaraus)

Muuta

Sopivan tutkimuksen valinnasta klinikko voi neuvotella radiologin kanssa. Samoin radiologi voi ottaa yhteyttä lähettävään lääkäriin ja neuvotella tutkimuksen oikeutuksesta ja sen korvaamisesta mahdollisesti muulla tutkimuksella. Myös tutkimuksen suorittaja on omalta osaltaan velvollinen tarkistamaan tutkimuksen oikeutuksen ja voi konsultoida lähettävää lääkäriä tai radiologia.